

NIKOH TUZISH TARTIBI VA ASOSLARI HAQIDA BILASIZMI

Bo'ka tuman adliya bo'limi FHDY

*xodimi **Normatova Gulbahor***

Nikoh institutining huquqiy tartibga solinishi jamiyatning barqarorligi, oila qadriyatlarining mustahkamlanishi hamda shaxslarning shaxsiy va mulkiy huquqlarini himoya qilishda muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbekiston Respublikasida nikoh tuzish tartibi "Oila kodeksi" orqali aniq belgilangan bo'lib, ushbu normalar nikohning ijtimoiy, ma'naviy va yuridik mazmunini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Avvalo, nikohning yuridik kuchga ega bo'lishi uchun u faqat va faqat fuqarolik holati dalolatnomalarini qayd etish organlarida (FHDYO) davlat tomonidan qayd etilishi lozim. Diniy marosimlar yoki norasmiy turmush birliklari yuridik kuchga ega emas. Bu talab nikohdan kelib chiquvchi shaxsiy va mulkiy munosabatlarni tartibga solish, davlat himoyasini ta'minlash hamda nizolarni oldini olishda muhim omildir.

Nikoh tuzishning asosiy shartlaridan biri bu erkin rozilik hisoblanadi. Oila kodeksiga ko'ra, nikoh ikki tarafning majbursiz, ongli va ixtiyoriy roziligi asosida tuziladi. Shaxslarning majburlanishi, chalg'itilishi yoki aldov yo'li bilan nikohga kirishishi qonun bilan qat'iyan man etilgan. Shuningdek, nikoh tuzish uchun taraflarning yoshi ham muhim hisoblanadi. O'zbekistonda nikoh yoshi erkak va ayol uchun 18 yosh etib belgilangan bo'lib, alohida holatlarda sud tomonidan buni bir yilga kamaytirish mumkin.

Nikohga monelik qiluvchi holatlar ham qonunchilikda aniq ko'rsatilgan. Xususan, yaqin qarindoshlar o'rtasida nikoh tuzish, oldingi nikohning bekor qilinmagan bo'lishi, shuningdek, shaxslardan birining muomalaga layoqatsiz deb topilgan bo'lishi nikoh tuzishga ruxsat etilmaydi. Bu cheklovlar naslning sog'lom rivojlanishi va shaxsiy huquqlarni himoya qilishga qaratilgan.

Nikohni qayd etish jarayoni taraflarning ariza topshirishi, bir oylik kutish muddati va davlat tomonidan nikohni rasmiylashtirish bosqichlaridan iborat. Kutish muddati taraflarga o'z qarorlarini qayta ko'rib chiqish, oila qurishga tayyorgarlik ko'rish imkonini beradi. FHDYO organlari nikohni rasmiylashtirganidan so'ng, nikoh davlat reyestriga kiritiladi va nikohni tasdiqlovchi guvohnoma beriladi.

Konstitutsiyaviy va qonuniy asoslar

- **O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi** – 30-modda: oila, ona va bola huquqlari davlat tomonidan himoyalanaadi.
- **O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksi** – nikohni rasmiylashtirish, shartlar va tomonlarning huquqlari.
- **O'zbekiston Respublikasi Nikoh va oila to'g'risidagi Qonun** – nikohni rasmiylashtirish tartibi, shartlari, ajrim va mol-mulk munosabatlari.

Nikoh tuzish shartlari

- Tomonlarning ixtiyoriy roziligi;
- Yoshi bo'yicha talablar: erkak va ayol 18 yoshga yetgan bo'lishi (ayrim hollarda sud ruxsati bilan 17 yosh);
- Aqli sog'lom va qaror qabul qilish qobiliyatiga ega bo'lishi;
- Qarindoshlik chegaralariga rioya qilinishi;
- Avval nikoh tuzmagan bo'lishi.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston Respublikasida nikoh tuzish tartibi shaxslarning huquqlari va manfaatlarini himoya qilishga, oila institutining barqarorligini ta'minlashga qaratilgan huquqiy mexanizmdir. Ushbu tartibning aniq belgilangan bo'lishi jamiyatda mustahkam oilalar shakllanishiga, farzandlar tarbiyasi va ijtimoiy barqarorlikning kuchayishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. **O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi** – Toshkent, 2023.
2. **O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksi** – 1996-yil 29-avgust (so'nggi o'zgartirishlar bilan).
3. **O'zbekiston Respublikasi Nikoh va oila to'g'risidagi Qonun** – 1998-yil, so'nggi tahrirlar bilan.

4. Axmedov M.X. **Oila huquqi: nazariya va amaliyot.** – Toshkent: TDYU, 2021.
5. Jo‘rayev A., Raximov X. **Nikoh va oila munosabatlari.** – Toshkent, 2020.
6. Muxammadiev I. **Fuqarolik huquqi: shaxsiy va oila munosabatlari.** – Toshkent, 2022.